

SÚJB

STATISTICKÉ HODNOCENÍ LÉKAŘSKÉHO OZÁŘENÍ

Jan Vinklář*, Ivanka ZACHARIÁŠOVÁ*, Karla PETROVÁ*, Hynek NOVÁK**

Pro účely posouzení velikosti lékařského ozáření sumarizuje UNSCEAR (United Nations Scientific Committee, on the Effects of Atomic Radiation pod OSN) za určené časové období data poskytnutá jednotlivými zeměmi. Doposud se data vyhodnocovala přibližně po 10 letech. V současné době je záměr získávat a zpracovávat data každoročně. K tomuto účelu vytvořil UNSCEAR on-line platformu pro předávání dat v unifikovaném formátu a rok 2015 byl první pro její vyzkoušení.

Zpracovaná data umožní posouzení diagnostických a léčebných výkonů v jednotlivých modalitách lékařského ozáření týkající se absolutního počtu vyšetření, frekvence výkonů pro jednotlivé věkové kategorie specificky pro obě pohlaví, změn v přístrojovém a personálním vybavení, v typech vyšetření a konečné přiřazení dávky k jednotlivým vyšetřovacím výkonům a stanovení typických aplikovaných dávek při léčbě. Každoroční rutinní zpracování a analýza dat umožní pravidelné sledování trendů a už ve vybavení, personálním zabezpečení tak i v četnosti provedených výkonů a jejich zastoupení dle zvolených faktorů.

Posledního sběru dat pro UNSCEAR se účastnila také ČR a zde jsou prezentovány výsledky šetření v rentgenové diagnostice, nukleární medicíně a v radioterapii. Pro sběr dat byla využita anonymizovaná data VZP, dále publikované údaje ÚZIS, data, která byla výstupem dílčího úkolu TACR (řešitel SÚRO) a informace z vlastního šetření na pracovištích nukleární medicíny a radioterapie. Zpracované údaje týkající se personálního a přístrojového vybavení se týkají celé ČR. Vzhledem k nové legislativě platné od 1. 1. 2017 má SÚJB přístup k datům všech zdravotních pojišťoven. Jednotlivá vyšetření a léčebné výkony jsou shrnuty do tabulek a grafů.

1. ČÁST: PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ

V první části jsou údaje o zastoupení lékařů (Tab. č. 1) a nelékařských pracovníků (Tab. č. 2) dle jednotlivých profesí.

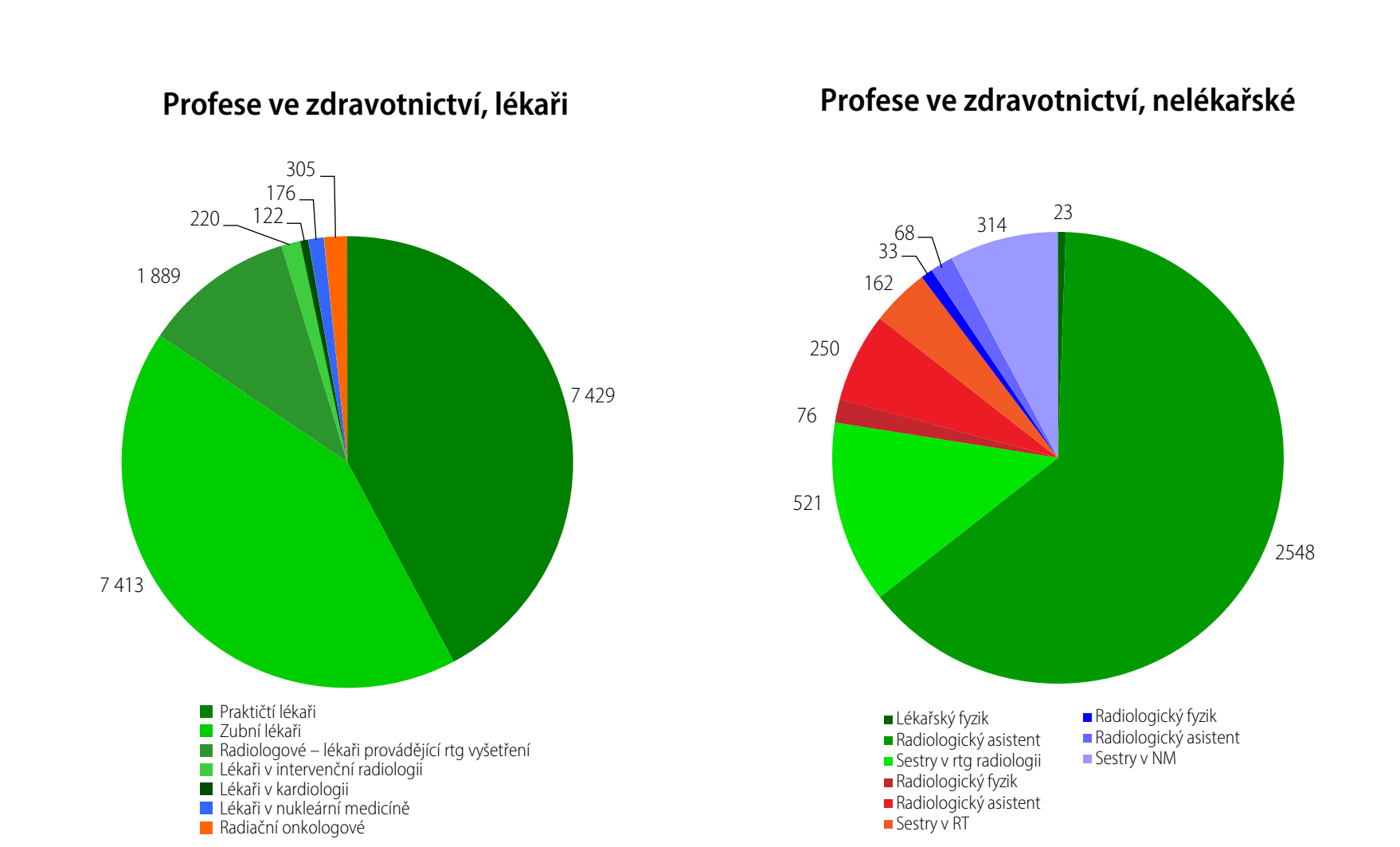
T1: LÉKAŘI CELKEM 40 045

Obor	Specialisté/specialisté v Praktičtí lékaři	Počet lékařů
RTG diagnostika a intervence	Zubní lékaři Radiologové – lékaři provádějící RTG vyšetření Lékaři v intervenční radiologii Lékaři v kardiologii	7 413 1 889 220 122
NM	Lékaři v nukleární medicíně	176
RT	Radiační onkologové	305

T2: NELÉKAŘŠTÍ PRACOVNÍCI VE ZDRAVOTNICTVÍ

Obor	Specialisté	Počty
RTG diagnostika a intervence	Radiologický fyzik Radiologický asistent Sestry v RTG radiologii	23 2 548 521
NM	Radiologický fyzik Radiologický asistent Sestry v NM	33 68 314
Radioterapie	Radiologický fyzik Radiologický asistent Sestry v RT	76 250 162

G1: PRACOVNÍCI VE ZDRAVOTNICTVÍ

2. ČÁST: PŘÍSTROJOVÉ VYBAVENÍ

Část týkající se přístrojového vybavení uvádí počty jednotlivých přístrojů dle radiologických modalit v ČR (Tab. č. 3 - 5).

T3: RTG RADIOLOGIE

Druh přístroje	Počet přístrojů
Skiagrafické	1 095
Skiaskopické	580
Mamografické	117
Zubní	7 335
Angiografické komplety	130
Kostní denzitometrie	95
CT celkem	252

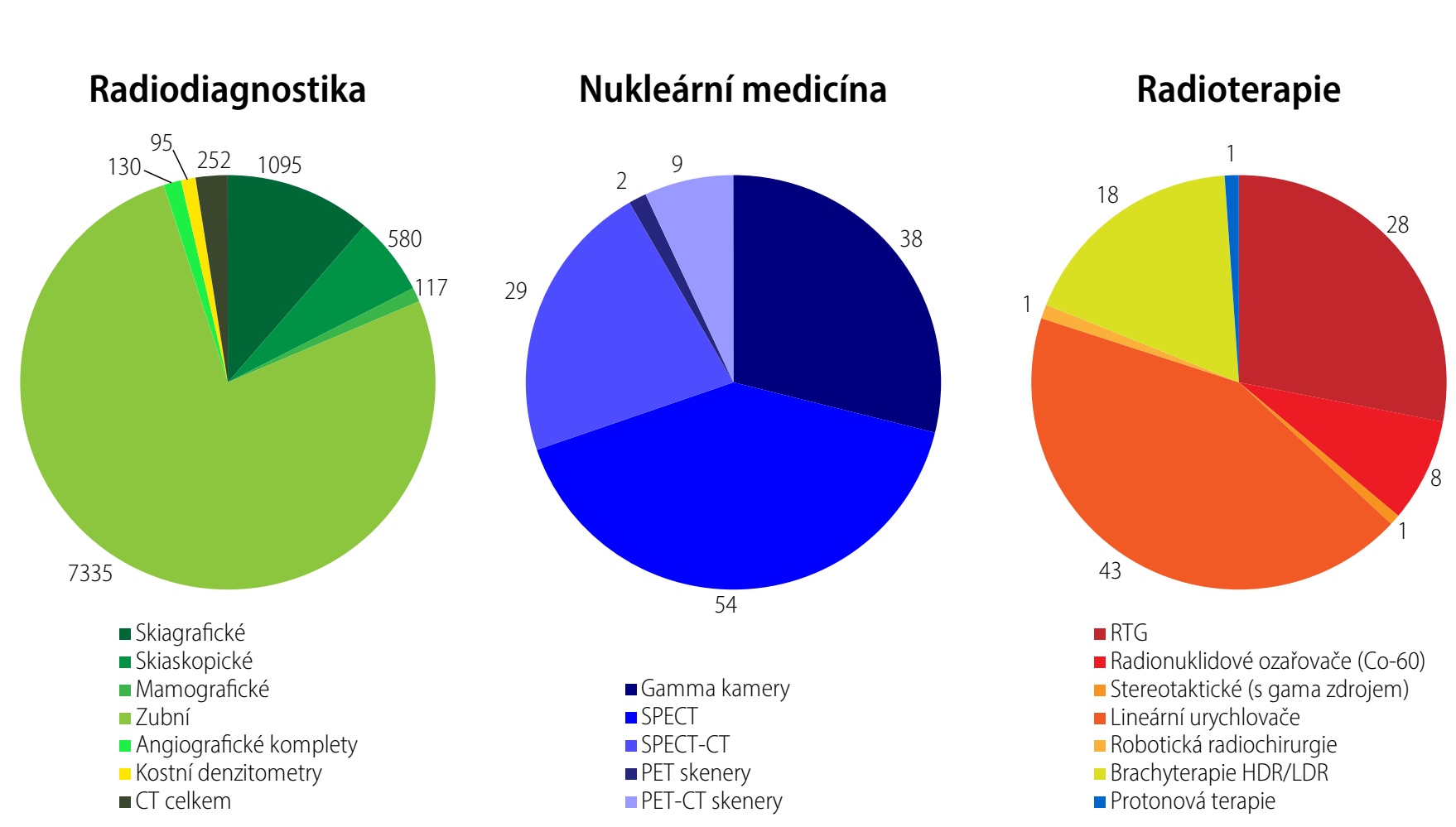
T4: NUKLEÁRNÍ MEDICÍNA

Druh přístroje	Počet přístrojů
Gamma kamery	38
SPECT	54
SPECT-CT	29
PET skenery	2
PET-CT skenery	9

T5: RADIOTERAPIE

Druh přístroje	Počet přístrojů
RTG	28
Radionuklidové ozářovače (Co-60)	8
Stereotaktické (s gama zdrojem, gama nůž)	1
Lineární urychlovače	43
Robotická radiochirurgie	1
Brachyterapie HDR/LDR	18
Protonová terapie	1

G2: PŘÍSTROJOVÉ VYBAVENÍ

3. ČÁST: DIAGNOSTICKÉ A LÉČEBNÉ VÝKONY PROVEDENÉ V ROCE 2016

Ve třetí části pak jsou detailně zpracovány informace o provedených diagnostických rentgenových výkonech, diagnostických a terapeutických výkonech v nukleární medicíně a léčebných výkonech v radiační onkologii, jsou zde uvedeny jejich frekvence v závislosti na věku a pohlaví pro stanovené skupiny vyšetření/výkonů.

3.1: RENTGENOVÁ DIAGNOSTIKA:

Tabulka č. 6 prezentuje zastoupení pacientů vůči celkové populaci dle počtu provedených vyšetření pro 4 věkové kategorie. Tabulka 7 ukazuje, že 49,7% z české populace nemělo v roce 2016 žádné rentgenové vyšetření, 21,0% mělo alespoň jedno vyšetření, 4,0% populace mělo více než pět a 1,2% populace mělo více než 10 vyšetření. Ve věkových skupinách prezentuje podíl pacientů vůči příslušné věkové skupině.

Graf č.4 uvádí počty rgt. vyšetření pacientů jako funkce věku a pohlaví pro jednotlivé věkových skupinách (po 5ti letech). Další graf (G5) znázorňuje poměrný počet vyšetřených pacientů v jednotlivých věkových skupinách. Z grafu vyplývá známá skutečnost, že počet vyšetření (vzhledem k věkové kategorii) se zvyšuje zároveň s věkem.

T6: POMĚR VYŠETŘENÝCH PODLE VĚKU

počet	<5	5-14	15-39	>40	celkem	<5	5-14	15-39	>40	
1	1,06%	3,80%	13,47%	23,39%	41,72%	20,97%	10,14%	18,51%	21,86%	22,00%
2	0,33%	1,81%	7,11%	14,02%	23,28%	11,70%	3,19%	8,83%	11,54%	13,19%
3	0,11%	0,79%	3,40%	8,36%	12,67%	6,37%	1,08%	3,86%	5,52%	7,86%
4	0,05%	0,39%	1,77%	5,23%	7,44%	3,74%	0,48%	1,90%	2,88%	4,92%
5	0,03%	0,21%	0,96%	3,35%	4,54%	2,28%	0,25%	1,01%	1,55%	3,15%
6-10	0,04%	0,27%	1,26%	6,36%	7,92%	3,98%	0,34%	1,29%	2,04%	5,98%
>10	0,01%	0,03%	0,19%	2,21%	2,44%	1,23%	0,09%	0,14%	0,31%	2,08%
vše	1,62%	7,30%	28,16%	62,92%	100,00%	50,28%	15,57%	35,53%	45,70%	59,18%

T7: POPULACE

Tabulky č. 8-11 shrnují počty vyšetření dle jednotlivých základních zobrazovacích modalit v rentgenové diagnostice, graf č. 3 zobrazuje přehledně zastoupení těchto modalit. Z grafu je zřejmé, že počet vyšetření CT (spojené s vyšší zátěží pacienta) představuje cca 9,7 % všech vyšetření (zubní nejsou započítána).

T8: RTG SKIAGRAFIE BEZ KONTRASTU 2016, VŠECHNY POJIŠŤOVNY

Oblast vyšetření	Počet vyšetření
Hlava	540 434
Krk (krční páteř)	410 363
Hrudník /Thorax (PA & LAT)	2 463 895
Hrudní páteř	269 451
LS páteř	439 631
Kost křížová a SI klouby	118 866
Pánev a kyčelní klouby	647 053
Břícho	331 843
Ramenní kloub, žebra a sternum	523 091
Kosti a klouby končetin	2 978 491
Celá páteř	19 139
Tomografie konvenční	2 480
Mamografie	107 131
Mamografie – screening	380 131
Kostní denzitometrie	429 119
Zuby intraorální	4 439 930
Zuby panoramatické	1 235 197

T9: SKIAGRAFIE S KONTRASTEM A SKIASKOPIE

Oblast vyšetření	Počet vyšetření
Zlúčové cesty	22 625
Uro- genitální tract	18 359
Gastrointestinální trakt (barium meal), (barium enema), (barium follow)	12 902
Gastrointestinální trakt (ostatní)	12 304
Angiografie – srdeční	71 918
Angiografie (mozková, hrudní, břišní, pánevní, periferní)	97 071
Myelografie	293
Arthrografie - klouby	746
Skiaskopie	263 472

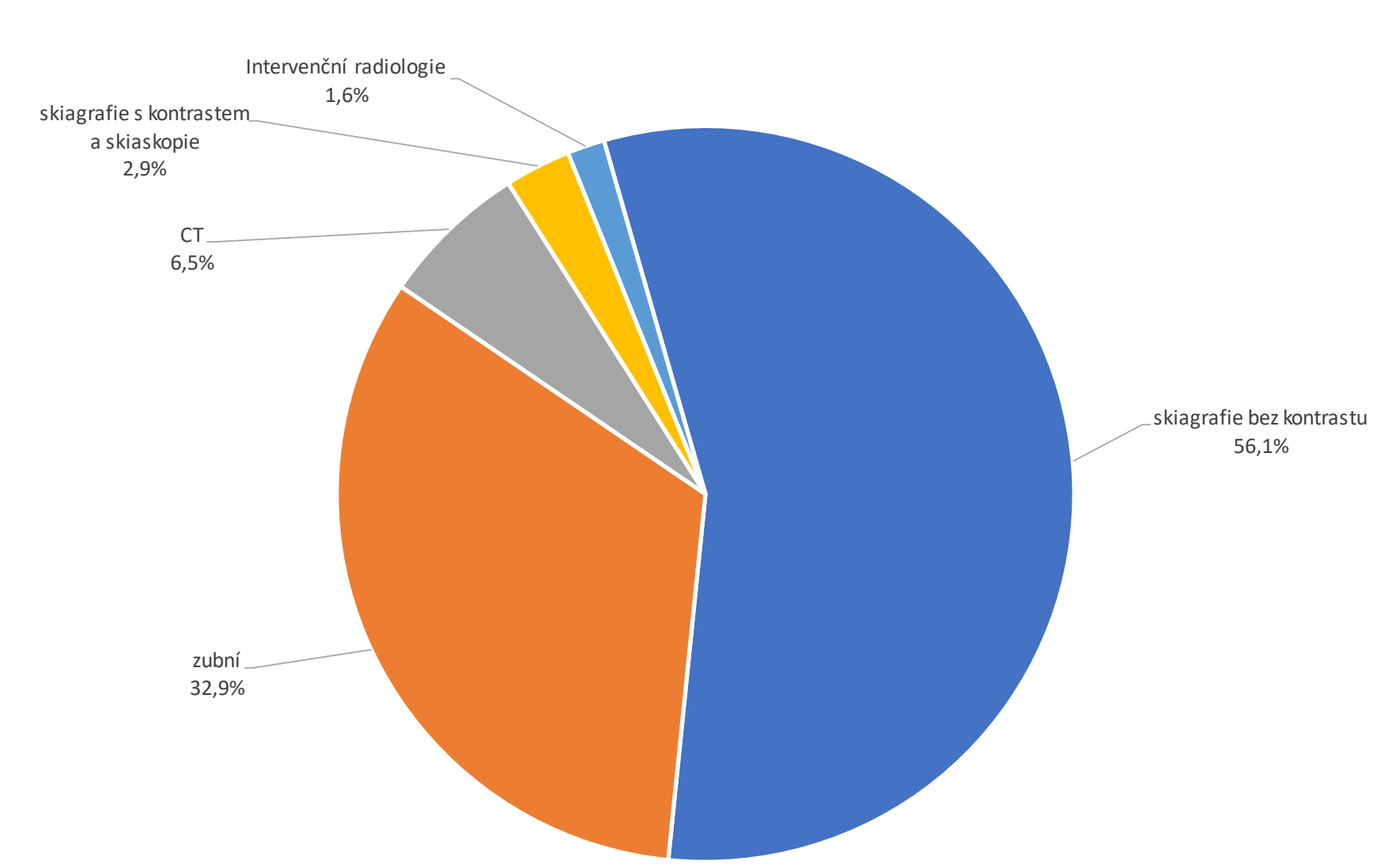
T10: COMPUTED TOMOGRAPHY

Oblast vyšetření	Počet vyšetření
CT- hlava	382 104
CT- krk, krční páteř	43 446
CT- hrudní páteř	4 456
CT- plíce	168 215
CT- LS páteř	42 332
CT- břícho	238 397
CT- pánev	14 482
CT- celý trup	95 805
CT- končetiny	47 902
CT- zuby	1 114
CT – lokalizace a nezařazené	78 843

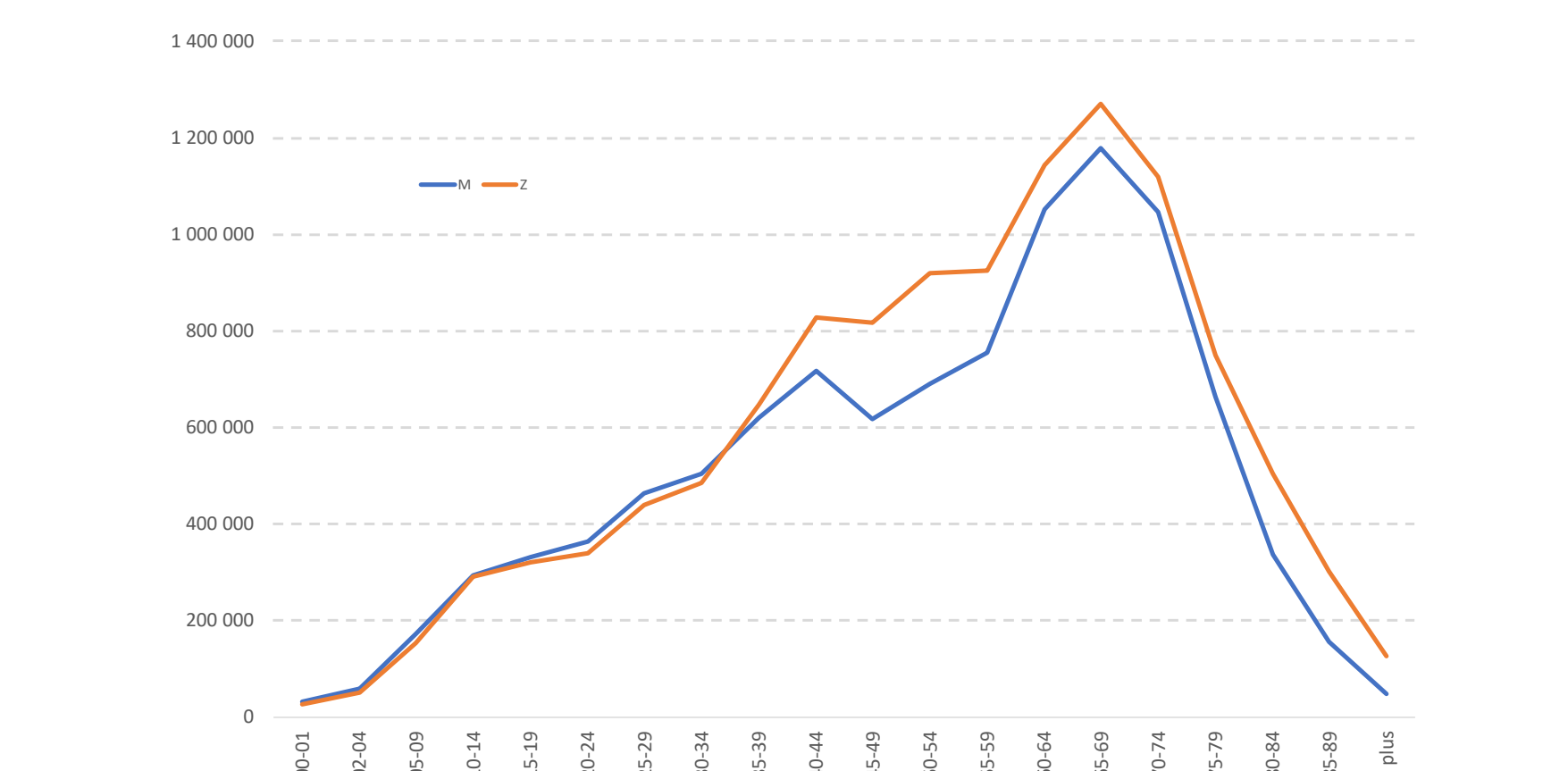
T11: INTERVENČNÍ RADIOLOGIE

Oblast vyšetření	Počet vyšetření
Hlava	7
PTCA	22 870
Hrudník (pacemaker)	11 758
Hrudník (ostatní)	34 829
Břícho	40 189
Intervence (PTA)	23 289
Intervence ostatní nelokalizované	149 372

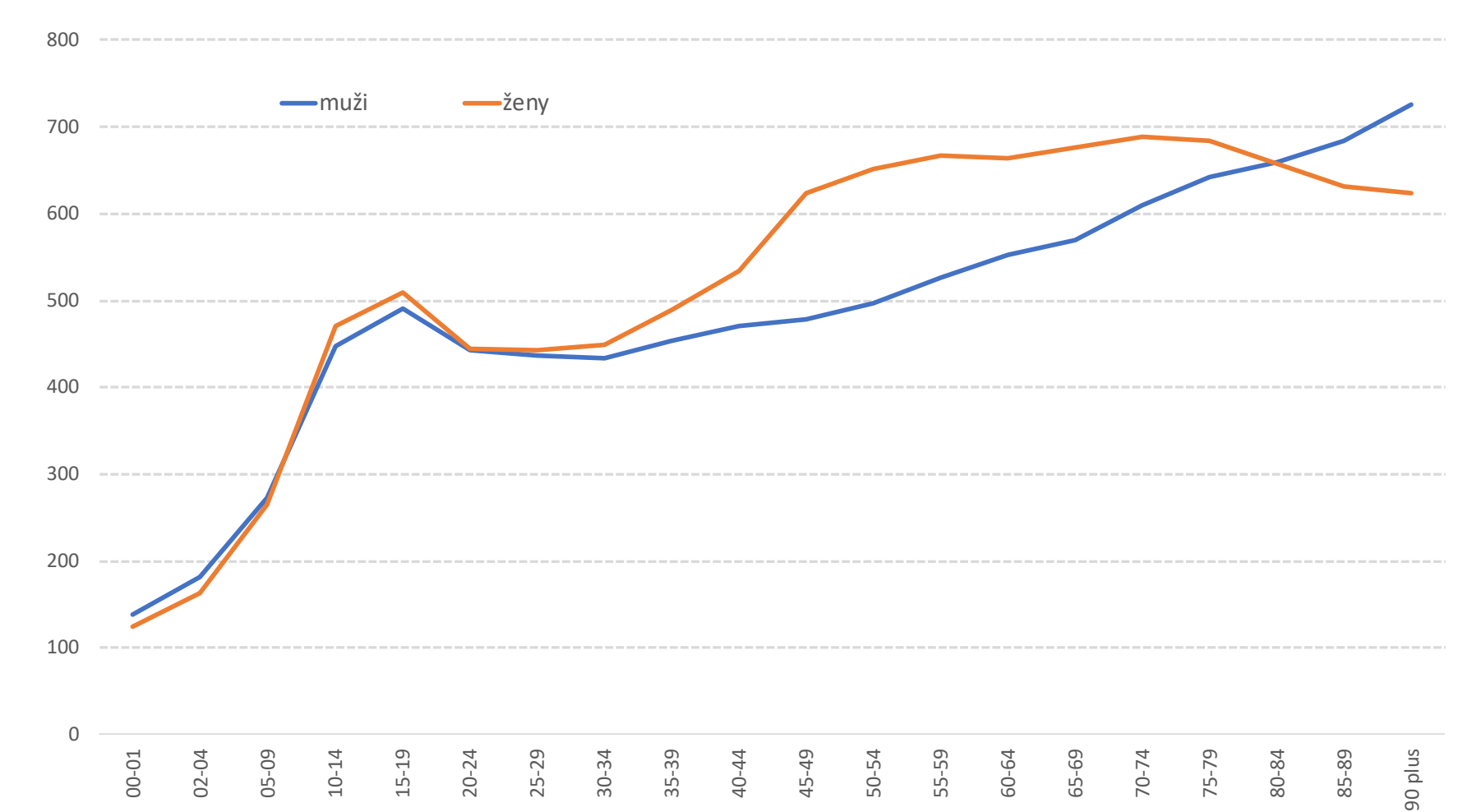
G3: PODÍL OBORŮ V RADIODIAGNOSTICE

G4: POČTY VYŠETŘENÍ PODLE VĚKU

G5: POČTY VYŠETŘOVANÝCH NA 1000 OBYVATEL DANÉ VĚKOVÉ SKUPINY

3.2: NUKLEÁRNÍ MEDICÍNA:

Obdobným způsobem byla zpracována data pro nukleární medicínu. V tabulkách č. 12 a č. 13 jsou shrnuty informace o souhrnném počtu vyšetření pro dané diagnostické a terapeutické výkony.

T12: DIAGNOSTICKÉ VÝKONY S GAMA KAMEROU A SPECT NEBO SPECT-CT

Výkon	Počet vyšetření
Nervous system (Tc-99m; I-123)	1 904
Skeletal (Tc-99m)	63 519
Cardiovascular (Tl-201, Tc-99m)	38 964
Pulmonary (Tc-99m)	41 758
Endocrine (Tc-99m, I-123, I-131, I-127)	10 760
Gastrointestinal (Tc-99m)	1 470
Genitourinary (Tc-99m)	10 264
Oncology	34 432
Infection/inflammation	13 101
Pulmonary (Kr-81m)	21 844

T13: DIAGNOSTICKÉ VÝKONY S PET A PET-CT

Výkon	Počet vyšetření
Pro účely onkologické (F-18)	1 181
Nervový systém	23 087
Kosti (F-18)	370
Kardiovaskulární (F-18)	252

T14: TERAPEUTICKÉ VÝKONY

Výkon	Počet vyšetření
¹³¹ I pro nenádorová onemocnění štítné žlázy (I-131)	1 106
¹³¹ I pro zhoubné nádory – štítná žláza (I-131 Tc-99m, I-123)	412
Terapie s ¹³¹ I MIBG I-131	55
SIRT (Selective internal radiation therapy) Y-90	1
Metastázy kostí (paliativní léčba)	146
Radiosynovectomy	377
Radioguided surgery	3 426
Ascites Y-90	9
⁹⁰ Tc for malign. thyroid Tc-99m	1
Benign thyroid	184

3.3: RADIČNÍ ONKOLOGIE:

Informace o výkonech v radiační onkologii jsou shrnuty v tabulkách č. 15 a č. 16 v členění externí radioterapie a brachyterapie.

T15: EXTERNÍ RADIOTERAPIE

Cíl léčby	Počet pacientů
Celotělové ozáření (TBI)	143
Lymphom / Hodgkin	85
Lymphom / Non-Hodgkin	242
Oči	23
Prsa	4 896
Plíce/hrudník (včetně jícnu)	2 148
Gynekologické nádory	1 005
Hlava/krk	1 316
Mozek	447
Kůže (lokální terapie)	382
Močový měchýř	228
Prostata	3 231
Ledviny	185
Variata	76
Ostatní urologické nádory	37
Stěva a konečník	1 315
Jiné nádory zažívacího traktu (e.g. žaludek, játra)	488
Sarkom kostí a měkkých tkání	176
Ostatní nádorová onemocnění výše nespecifikovaná	46
Štítná žláza	47
Neznámý původ	476

T16: RADIOTERAPIE - BRACHYTERAPIE

Cíl léčby	Počet pacientů
Hlava/krk	10
Kůže	92
Plíce	19
Kolorektální	7
Prsa	45
Gynekologické nádory	479
Prostata	19
Jícen	4
Játra	1
Zlúčník / zlúčové cesty	3
Zažívací trakt ostatní	1

Analyzované údaje lze využít jednak pro stanovení zátěže populace z lékařského ozáření a srovnání s jinými typy expozice obyvatelstva (z přírodních a umělých zdrojů ionizujícího záření) jednak poskytují informace o zastoupení různých vyšetřovacích modalit a umožní snadnější srovnání s úrovní lékařské péče v různých zemích.

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme všem zdravotním pojišťovnám za poskytnutí dat, na kterých je postaven tento dokument.

Dále děkujeme širokému okruhu spolupracovníků jak ze SÚJB tak zejména odborníkům ze zdravotnických zařízení, kterých se problematika tohoto dokumentu týká.

* SÚJB
** United Design